

ДІАГНОСТИКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

DIAGNOSTICS AND FORECASTING FINANCIAL-ECONOMIC STATE OF THE COMPANY

Самодай В.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Машина Ю.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних фінансів,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Нечвоглад І.В.

студентка,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Samoday Valentyna

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

Mashyna Yuliia

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Nechvoglod Irina

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

У складних економічних умовах відбувається збільшення кількості підприємств-банкрутів. У зв'язку із цим виявлення несприятливих тенденцій розвитку бізнесу, прогнозування кризової ситуації та банкрутства набуває для підприємств першочергового значення. Забезпечення ефективного функціонування підприємств є одним з актуальних завдань цього етапу економічного розвитку. Із метою успішного продовження своєї діяльності підприємству необхідно у процесі функціонування стежити за показниками фінансово-економічного стану. Для виявлення причин фінансових, економічних проблем, загроз фінансовій неспроможності необхідно регулярно проводити діагностику фінансового стану та на основі одержаних результатів коригувати тактику функціонування підприємства. Фінансово-економічна діяльність у бізнесі – це раціональне використання власних коштів та залучення додаткових джерел.

Ключові слова: прогнозування фінансових результатів, банкрутство суб'єктів господарювання, діагностика фінансового складника діяльності.

In today's difficult economic conditions, there is an increase in bankrupt enterprises. Given the manifestation of unfavorable trends in business development, forecasting a crisis and bankruptcy is of paramount importance for enterprises. Ensuring the effective functioning of companies is one of the topical problems of the full stage of economic development, in order to effectively continue its activities, the enterprise needs to monitor the indicators of the financial and economic condition in the process of functioning. To identify the causes of financial and economic problems of threats of financial insolvency, it is necessary to systematically diagnose the financial condition and, on the basis of the results obtained, change the tactics of the enterprise. Financial and economic activity in business is the use of personal funds and the attraction of additional sources. The basis for developing a strategy and tactics for the development of an enterprise is diagnostics. It is customary to consider the financial statements of an enterprise as a source of information on diagnostics and forecasting, and the result of the study is a list of recommendations for further work. Financial forecasting allows you to significantly improve enterprise management by ensuring the coordination of all factors of production and implementation, the relationship between the activities of all departments and the distribution of responsibility. In difficult economic conditions, the significance of such recommendations is

very important, it is on the basis of these recommendations that the enterprise's strategy is formed, its budget is adjusted, and priorities are changed. Assessment of resources and control over their use, improvement of the ratio of personal and borrowed funds, support of financial and economic stability and profitability of the business are not all the tasks of the analysis. The article discusses the main provisions of the analysis and diagnostics of the financial and economic condition of the enterprise.

Keywords: forecasting financial results, bankruptcy of business entities, diagnosis of the financial component of the activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Фінансовий стан – це один із вирішальних чинників, що впливає на довгостроковий темп економічного розвитку підприємства. Підставою для розроблення стратегії та тактики розвитку підприємства є діагностика. Джерелом інформації щодо діагностики та прогнозування прийнято розглядати фінансову звітність підприємства, а результатом дослідження є перелік рекомендацій для подальшої роботи. Фінансове прогнозування дає змогу значною мірою поліпшити управління підприємством за рахунок забезпечення координації всіх чинників виробництва та реалізації, взаємозв'язку діяльності всіх підрозділів та розподілу відповідальності. У складних економічних умовах значимість подібних рекомендацій має надзвичайне значення, саме на основі даних рекомендацій формується стратегія підприємства, коригується його бюджет, змінюються пріоритети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Проблеми діагностики та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства розглядаються у роботах таких економістів, як М.І. Бендіков, В.В. Баранова, О.О. Гетьман, Ю.С. Копчак, В.В. Лук'янова, В.В. Пономарьов, О.А. Сметанюк, Г.В. Савицька, Л.Н. Усенко. Незважаючи на низку різних методик діагностики фінансового стану, прогнозування показників діяльності підприємства досі не розроблено, необхідне уточнення системи показників, методів діагностики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У сучасних умовах функціонування економіки, урахувавши нестійкість навколишнього середовища, проблеми організації фінансово-економічної діагностики, прогнозування потребують подальшого дослідження. Актуальне виявлення цілей, що використовуються під час моніторингу виробничо-господарського стану підприємства та діагностики фінансово-економічного стану. Також потребують дослідження принципи інформаційного забезпечення такої діагностики.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Основною метою статті є діагностика, прогнозування фінансово-економічного стану підприємства; застосування методики оцінки ризику ймовірності банкрутства в рамках аналізу фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У ринковій економіці дуже високий рівень конкурентної боротьби. Із цієї причини підприємство є умовною одиницею – найменшою ланкою ринку. Таких багато сотень, тисяч, і всі вони претендують на своє місце під сонцем. Кожне окремо взяте підприємство має свої цілі, завдання та результати. Окрім того, у сучасних умовах у забезпеченні високих та стабільних оцінці фінансово-економічного стану підприємства, зацікавлене велике коло осіб, які мають на меті постійний розвиток підприємства.

До таких осіб належать передусім власники суб'єкта господарювання. Їх цікавить довгострокова можливість розвитку підприємства, тому вони вкладають у його діяльність великі кошти та планують безперервно отримувати високі дивіденди. Сучасні управлінці також на базі добре проведеної фінансової діагностики підприємства мають усі шанси приймати виважені та ефективні рішення, а отже, отримувати дохід у вигляді великих премій та бонусів [1]. Так, наприклад, постачальники зацікавлені в оперативній оплаті комплектуючих, напівфабрикатів та інших ресурсів, що поставляються ними. Кредитні організації також хочуть вчасно отримати надані організації позикові кошти плюс відсоток за їх використання. У зв'язку із цим можна зробити висновок, що діагностика фінансового стану організації – важлива та обов'язкова частина роботи підприємства.

В останні роки організації досягли серйозного прогресу в галузі планування власних фінансових результатів, проте кількість компаній, які закрилися через фінансові борги і визнані банкрутами, знаходиться на високому рівні. Існує низка показників, на які необхідно спиратися під час планування своєї діяльності. Розглянемо їх за допомогою схеми, представленої рис. 1.

Необхідно відзначити, виходячи з кількості показників, що фінансовий стан підприємства – це складна та багатогранна економічна категорія [3].

Платоспроможність підприємства – це можливість розплатуватися за своїми зобов'язаннями. Підприємство можна вважати платоспроможним і за наявності в нього достатніх коштів для погашення боргів перед постачальниками, державними органами, партнерами, а також і за відсутності їх у тому разі, якщо організація має високоліквідні активи, у продажу

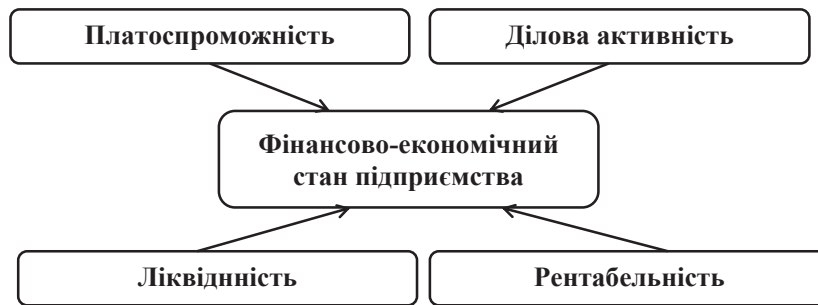

Рис. 1. Показники, що характеризують фінансово-економічний стан підприємства [2]

Рис. 2. Види фінансово-економічного стану підприємства

яких немає жодних складнощів, тобто їх можна швидко та вигідно продати. До таких відносяться цінні папери на фондовій біржі та банківські депозити.

Ліквідність – це можливість активів перетворюватися на кошти. Існує кілька варіантів ліквідності: найбільш ліквідні активи (гроші, короткострокові цінні папери), швидко реалізовані (дебіторська заборгованість, депозити), повільно реалізовані (готова продукція, незавершене виробництво, сировина та матеріали), важко реалізовані (будівлі, обладнання, земля) активи. Компанії потрібно прагнути до того, щоб у будь-який період часу у нього була можливість швидко і повністю погасити власні зобов'язання перед іншим суб'єктом ринку, чи то постачальник, держава чи кредитна організація.

Також важливим індикатором фінансового становища підприємства є рентабельність. Це відносний показник, за допомогою якого дозволено зіставляти добробут підприємств різних видів діяльності та розмірів.

Для прогнозу діагностики фінансового стану підприємства потрібно розрахувати та проаналізувати основні показники даної системи, а саме: платоспроможність та ліквідність підприємства, фінансову стійкість підприємства, а також оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності за допомогою показників ділової активності та рентабельності.

На фінансовий стан постійно впливають різні чинники, які можуть бути класифіковані за різними ознаками: по відношенню до об'єкта дослідження, за часом дії, характером дії, за ступенем поширеності, за властивостями явищ, що відображаються, за фінансовим характером.

Невід'ємною частиною аналізу є дослідження ділової активності підприємства. У фінансовому плані ділова активність підприємства – це швидкість обороту його коштів (активів, оборотних засобів, дебіторської та кредиторської заборгованостей тощо). Чим вища швидкість обороту, тим стійкіший фінансовий стан підприємства.

Залежно від становища цих чинників, їхніх значень для підприємства може складатися картина, що описує один із чотирьох існуючих фінансових станів господарюючого суб'єкта, які представлено на рис. 2.

Абсолютна фінансова стійкість – найсприятливіша ситуація, яка може бути на підприємстві. Характеризується високою платоспроможністю та незалежністю підприємства від кредитних організацій. Дуже рідкісне явище, досягти якого складно. Для досягнення такого результату потрібен безперервний моніторинг фінансового ринку у пошуках найбільш прибуткових видів вкладення коштів. Наприклад, за останні місяці найбільш прибутковим вкладенням є валюта, тобто долар та євро. Маючи високий грошовий

капітал, можна заробити пристойну суму, за допомогою якої буде можливість погашати короткострокові зобов'язання.

Нормальний фінансовий стан свідчить, що це підприємство досить стабільно функціонує самостійно, при цьому має низку довгострокових кредитів, за допомогою яких покриває свої фінансові зобов'язання. Довгострокові кредити – це кредити від п'яти і більше років, які даються підприємствам із доброю репутацією під невисокий відсоток, що досить вигідно суб'єктам господарювання, оскільки ці позикові кошти можна ефективно інвестувати з мінімальним ризиком.

Нестійке фінансове становище може призвести до неплатоспроможності організації. Необхідне залучення позикових грошових потоків. Ця ситуація дуже хитка, тому терміново потрібно вживати заходів щодо стабілізації [4].

Кризовий фінансовий стан – підприємство неплатоспроможне і знаходиться у прірві під назвою банкрутство.

Фінансове прогнозування – це обґрунтування показників фінансових планів, передбачення фінансового стану на певний часовий період. Теоретично і практично виділяють середньострокове і довгострокове фінансове прогнозування. Друге традиційно становить основу фінансової політики.

Головна мета фінансового прогнозування полягає у визначенні потреби суб'єкта прогнозування у фінансових ресурсах у прогнозованому періоді. Фінансові прогнози є необхідним елементом і водночас етапом у виробленні фінансової політики.

У теорії та практиці використовуються різні методи прогнозування: метод експертних оцінок; метод обробки просторових та тимчасових сукупностей; метод ситуаційного аналізу та прогнозування, у тому числі методи імітаційного моделювання, моделі зростання; метод пропорційних залежностей показників, включаючи виробничі функції та функції витрат.

Особливе значення для підприємства має стратегічний фінансовий прогноз, він розробляється виходячи із цілей ведення бізнесу з урахуванням макроекономічних процесів в економіці, фінансової політики держави, у тому числі

податкової, митної політики; стану та розвитку фінансових ринків, інвестиційних, інфляційних процесів тощо [5].

Основні поняття прогнозування: «варіант прогнозу» – це один із прогнозів, що становлять групу можливих; «об'єкт прогнозу» – процеси, явища та події, у яких полягає сутність та діяльність суб'єкта прогнозування; «суб'єкт прогнозування» – держава, компанія, організація, підприємство, установа або окрема особа, яка розробляє прогноз; «метод прогнозування» – це спосіб дослідження об'єкта прогнозування; «споживач прогнозу» – держава, компанія, організація, підприємство, установа або окрема особа, яка використовує результати прогнозу; «прогнозний фон» – сукупність зовнішніх і внутрішніх по відношенню до об'єкта прогнозування чинників.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, для сприятливого існування та захисту від можливого банкрутства підприємствам необхідно уважно стежити за своїм бюджетом, раціонально та продумано брати позики в кредитних організаціях і, звичайно ж, грамотно й ефективно підходити до планування своїх фінансових показників, оскільки саме від цих дій залежить, чи процвітатиме і розвиватиметься підприємство чи воно загрузне в боргах і прийде до прірви під назвою банкрутство [6].

Прогнозування відіграє важливу роль у розробленні перспективних напрямів діяльності, оскільки воно є одним з аспектів успішного керування підприємством. По суті, прогнозування пов'язує етапи планування та контролю, утворюючи при цьому цілісний процес.

Узагальнюючи все вище сказане, можна сказати, що сьогодні проблема руйнування підприємств коштує досить гостро і зневажливого ставлення до аналізу фінансового становища господарюючого суб'єкта не повинно бути. У разі детальної оцінки наведених раніше показників, що характеризують фінансове становище фірми, підприємство стане процвітати, зростати і приносити високий дохід усім учасникам діяльності. За дотримання даних параметрів діяльності підприємству не загрожує фінансове банкрутство.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Савицька Г.В. Критерії та показники економічної ефективності бізнесу. *Журнал досліджень з управління*. 2017. № 2. С. 26–48.
2. Підхормний О.М. Діагностика фінансового стану підприємства. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2017. Вип. 23. С. 234–237.
3. Косарева І.П., Хохлов М.П., Бірюкова В.В. Дослідження теоретичних основ фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 19. С. 101–106.
4. Книшек О.О., Тарасенко Ю.О. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Економічний простір*. 2018. № 139. С. 172–181.
5. Георгієв Г.А. Прогнозування фінансових результатів діяльності організації. *Економіка: сьогодні, завтра*. 2019. № 1А. С. 638–644.
6. Лук'янова В.В., Лабунець О.О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 2(07). С. 66–69.

REFERENCES:

1. Savitskaya G.V. (2017). Criteria and indicators of business economic efficiency. *Journal of Management Research*. № 2. P. 26–48.
2. Podkhomny O.M. (2017). Diagnosis of the financial condition of the enterprise. *Economic sciences. Accounting and Finance Series*. Vol. 23. P. 234–237.
3. Kosarieva, I.P., Khokhlov, M.P., Biriukova, V.V. (2018). Research of theoretical basis of the financial state of the enterprise. *Market infrastructure*, Vol. 19. P. 101–106.
4. Knyshek, O.O., & Tarasenko, Yu.O. (2018). Financial analysis of enterprise activity in conditions of economic instability. *Economic space*, Vol. 139. P. 172–181.
5. Georgiev G.A. (2019). Forecasting the financial results of the organization. *Economy: today, tomorrow*, № 1A. P. 638–644.
6. Lukianova, V.V., & Labunets, O.O. (2018). Diagnostics of the financial state of the enterprise and the ways of its improvement. *Azov Economic Bulletin*., Vol. 2(07). P. 66–69.